

СЕРІЯ «БІБЛІОТЕКА ПРАВОТВОРЦЯ»

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України

**РОЗВИТОК
КОНСТИТУЦІЙНОГО
ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ:
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ
ТА ТЕНДЕНЦІЇ**

Монографія

ЮРІНКОН ІНТЕР
КИЇВ–2025

Рекомендовано до друку Вченою радою
Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України
(протокол № 18 від 27 листопада 2025 р.)

Рецензенти:

Барабаш Ю. Г., доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України;
Сиренко В. Ф., доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАН України;
Лотюк О. С., доктор юридичних наук, професор.

Розвиток конституційного законодавства України: концептуальні засади та тенденції : монографія / за ред. академіка НАПрН України О. В. Скрипнюка. Київ : Юрінком Інтер, Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2025. 608 с.

ISBN 978-966-667-946-1

У монографії висвітлено концептуальні проблеми розвитку конституційного законодавства України відповідно до сучасних та інноваційних потреб держави і суспільства. Акцентовано увагу на фундаментальних викликах модернізації конституційного законодавства України з позиції принципів класичного конституціоналізму. Встановлено пріоритетні завдання і напрями конституційної реформи в Україні, на основі чого сформульовано доктринальні конституційно-правові основи реалізації Закону України «Про правотворчу діяльність» від 24.08.2023 р. Досліджено актуальні проблеми конституційно-правового забезпечення народовладдя в Україні у контексті розвитку вітчизняного правотворення. Визначено вихідні засади конституційної форми правління та проблеми реалізації повноважень Президента України у системі поділу державної влади. Сформульовано концептуальні підходи удосконалення конституційного законодавства щодо організації законодавчої, виконавчої та судової влади в контексті реалізації принципу поділу державної влади. Висвітлено концептуальні проблеми удосконалення конституційно-правового регулювання місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою в Україні.

Розрахована на науковців, викладачів, магістрів та студентів юридичних спеціальностей вищих закладів освіти, народних депутатів, посадових осіб державної влади та органів місцевого самоврядування, усіх, хто цікавиться проблемами розвитку конституційного права, конституціоналізму та конституційного законодавства України.

Монографія підготовлена за результатами виконання науково-дослідної теми «Концептуальні засади правотворчої діяльності в Україні: ресурсозабезпечення, новачії та ризики» (номер держ. реєстр. 0125U002053).

УДК 342.4(477)

Видавництво «Юрінком Інтер» прагне сталого майбутнього для нашого бізнесу, наших читачів і нашої планети. Ця книга виготовлена з паперу, сертифікованого FSC® та PEFC™

Колектив авторів:

СКРИПНЮК Олександр Васильович, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України — вступ, розділ 1 (у співавторстві з А. Р. Крусян), розділ 2 (у співавторстві з О. В. Батановим, О. М. Бориславською, А. А. Єзеровим, А. Р. Крусян, О. В. Марцеляком);

БАТАНОВ Олександр Васильович, доктор юридичних наук, професор — розділ 2 (у співавторстві зі О. В. Скрипнюком, О. М. Бориславською, А. А. Єзеровим, А. Р. Крусян, О. В. Марцеляком), розділи 6, 7;

БОРИСЛАВСЬКА Олена Марківна, доктор юридичних наук, професор — розділ 2 (у співавторстві зі О. В. Скрипнюком, О. В. Батановим, А. А. Єзеровим, А. Р. Крусян, О. В. Марцеляком), розділ 4, 5 (у співавторстві з А. А. Єзеровим);

ЄЗЕРОВ Альберт Анатолійович, кандидат юридичних наук, доцент — розділ 2 (у співавторстві зі О. В. Скрипнюком, О. В. Батановим, О. М. Бориславською, А. Р. Крусян, О. В. Марцеляком), розділ 4, 5 (у співавторстві з О. М. Бориславською);

ЗАЯЦЬ Ігор Ярославович, кандидат юридичних наук, доцент — розділи 8, 9 (у співавторстві з В. С. Куйбідою);

КРУСЯН Анжеліка Романівна, доктор юридичних наук, професор — розділ 1 (у співавторстві зі О. В. Скрипнюком), розділ 2 (у співавторстві зі О. В. Скрипнюком, О. В. Батановим, О. М. Бориславською, А. А. Єзеровим, О. В. Марцеляком);

КУЙБІДА Василь Степанович, доктор наук з державного управління, професор — розділи 8, 9 (у співавторстві з І. Я. Заяцем);

МАРЦЕЛЯК Олег Володимирович, доктор юридичних наук, професор — розділ 2 (у співавторстві зі О. В. Скрипнюком, О. В. Батановим, О. М. Бориславською, А. А. Єзеровим, А. Р. Крусян), розділ 3.

ЗМІСТ

Передмова	5
Розділ 1. НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ	9
Розділ 2. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ І ЗАВДАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ.....	53
Розділ 3. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАРОДОВЛАДДЯ В УКРАЇНІ — КЛЮЧОВИЙ ПРОЦЕС ВІТЧИЗНЯНОГО ПРАВОТВОРЕННЯ	117
Розділ 4. ВИХІДНІ ЗАСАДИ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ ТА ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ У СИСТЕМІ ПОДІЛУ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ.....	215
Розділ 5. УДОСКОНАЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВЧОЇ, ВИКОНАВЧОЇ ТА СУДОВОЇ ВЛАДИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ПОДІЛУ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ.....	261
Розділ 6. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ	331
Розділ 7. УДОСКОНАЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ	377
Розділ 8. ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ УКРАЇНИ: КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ.....	451
Розділ 9. ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ПРО ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ ТА ОЦІНКА ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ	493

ПЕРЕДМОВА

Сучасний етап розвитку конституційного права України позначений глибокими трансформаціями, що зумовлені як внутрішніми потребами державотворення та правотворення, так і зовнішніми викликами, серед яких виокремлюється російсько-українська війна, що поставила на порядок денний вирішення актуальних проблем, пов'язаних з необхідністю захисту та забезпечення суверенітету України, цілісності та недоторканності її території, утвердження та сталого розвитку України як конституційної, демократичної, правової держави, повноправного члена європейського співтовариства.

Повоєнні стратегічні напрями розвитку України мають ґрунтуватися на якісному конституційно-законодавчому підґрунті. Після завершення війни Україна стикається з численними викликами, які потребують термінового вирішення через ефективне та адаптивне законодавство. Звідси важливого значення набуває дослідження концептуально-теоретичних аспектів його розвитку на основі моніторингу чинних нормативно-правових актів, що регулюють основоположні суспільні відносини, зокрема, у сферах: народовладдя, конституційного ладу України; державного устрою і територіальної організації Української держави; здійснення законодавчої влади, виконавчої, судової влади, повноважень Президента України; місцевого самоврядування в Україні.

Концепція розвитку конституційного законодавства України в умовах повоєнного відновлення має на меті створення конституційно-правового підґрунтя щодо відновлення конституційного правопорядку, відновлення територіальної цілісності (зокрема, щодо реінтеграції окупованих територій), сталого розвитку ефективної, стабільної, справедливої та прозорої правової системи, яка сприятиме відновленню країни, її соціально-економічному розвитку та інтеграції в європейське співтовариство.

Визначаючи стратегічні напрями розвитку конституційного законодавства України, слід відзначити, що ефективний його розвиток є неможливим без модернізації Конституції України. Післявоєнні зміни до Конституції України мають бути спрямовані на відновлення та зміцнення державності, утвердження національної ідентичності, розвиток інститутів громадянського суспільства; розширення

інститутів та гарантій прямої демократії; захист прав людини; забезпечення стабільності та стійкості держави в умовах нових викликів.

Розвиток конституційного законодавства є складним і багатограним процесом, який повинен ґрунтуватися на наукових засадах. Саме науковий підхід забезпечує системність, обґрунтованість і ефективність реформ у цій сфері. З цією метою була підготовлена відповідна монографія — наукова праця, присвячена розробці концептуальних засад та обґрунтуванню тенденцій розвитку конституційного законодавства у повоєнний період відновлення України, що сприятиме вдосконаленню національної правової системи та зміцненню засад українського конституціоналізму.

Представлене монографічне дослідження охоплює широку тематику — від теорії створення концепції розвитку конституційного законодавства України до практичних проблем визначення напрямів конституційного реформування та удосконалення конституційно-правового регулювання інститутів прямого народовладдя, форми правління, системи поділу влади, місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою.

Так, у першому розділі автори висвітлюють науково-практичну концепцію розвитку конституційного законодавства України як необхідну передумову та важливе науково-теоретичне підґрунтя його модернізації. Наступний, другий розділ, присвячено характеристиці пріоритетних напрямів та визначенню основних завдань конституційної реформи в Україні. Аналіз конституційно-правового забезпечення народовладдя в Україні як ключового процесу вітчизняного правотворення, що має на меті зміцнення засад народовладдя, здійснено у третьому розділі монографічного дослідження. Четвертий та п'ятий розділи монографії присвячені вихідним засадам конституційної форми правління та проблемам реалізації повноважень Президента України у системі поділу державної влади і удосконаленню конституційного законодавства щодо організації законодавчої, виконавчої та судової влади в контексті реалізації принципу поділу державної влади.

Окрему увагу приділено проблематиці конституційно-правового регулювання місцевого самоврядування (шостий та сьомий розділи монографії), що виступає однією з ключових сфер конституційного реформування, з урахуванням децентралізаційних процесів і викликів воєнного стану. Завершальні, восьмий та дев'ятий розділи монографії містять системний аналіз конституційно-правових засад,

ПЕРЕДМОВА

законодавчого забезпечення та перспектив удосконалення адміністративно-територіального устрою України, що потребує оновлення в повоєнний період розбудови української державності.

Монографія підготовлена у межах реалізації цільової програми наукових досліджень НАН України «Правотворчість в Україні: доктринальні засади, правове регулювання і практика здійснення» та на виконання науково-дослідної теми Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України «Концептуальні засади правотворчої діяльності в Україні: ресурсозабезпечення, новації та ризики» (науковий керівник — доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України О. В. Скрипнюк).

До авторського колективу монографії входять провідні науковці, фахівці у сфері конституційного права, муніципального права та державного управління.

Авторський колектив сподівається, що проаналізований у даній книзі доктринальний конституційно-нормативний та міжнародно-правовий матеріал, може прислужитися як теоретичне підґрунтя для осмислення концептуальних проблем розвитку конституційного законодавства в Україні та вироблення глибоких наукових узагальнень і висновків для правотворчої практики.

Розділ 1

НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Обґрунтування науково-практичної концепції конституційного законодавства відноситься до тих теоретичних питань, вирішення яких має важливе праксеологічне значення. Адже для сталого розвитку законодавства України необхідним є створення ефективного конституційного законодавства як його основи, первинного підґрунтя.

Проблематика конституційного законодавства України активно вивчається сучасною конституціоналістикою протягом останніх двадцяти років. Основні положення цієї теорії, зокрема, що стосуються питань розвитку законодавства та його джерел, теорії конституції як основного закону, знайшли своє відображення у працях Ю. Г. Барабаша, О. М. Бориславської, О. В. Марцеляка, Н. М. Пархоменко, О. В. Скрипнюка, В. М. Шаповала, Ю. С. Шемшученка та ін. Втім, питанням створення безпосередньо науково-практичної концепції системи конституційного законодавства в сучасній конституційно-правовій науці приділено недостатньо уваги.

Незважаючи на наявність наукових праць, присвячених дослідженню законодавства у цілому залишається достатньо великий обсяг невирішених теоретичних проблем щодо конституційного законодавства (зокрема, щодо поняття, змісту, принципів системи конституційного законодавства України тощо), на їх фоні виникають практичні проблеми, пов'язані з необхідністю ефективізації конституційного законодавства в умовах правового режиму воєнного стану в Україні, визначення напрямків його удосконалення у повоєнний період, а також з'ясування тенденцій його розвитку у контексті європейської та євроатлантичної інтеграції України.

Отже, важливого значення для розвитку конституційного законодавства набуває науковий аналіз актуальних проблем теорії та практики конституційного законодавства України та формулювання основ науково-теоретичної концепції системи конституційного законодавства України та на основі праксеологічного аналізу чинного конституційного законодавства визначення напрямків його удосконалення.

Аналіз чинних в Україні нормативно-правових актів, що містять конституційно-правові норми, дає змогу зробити висновок про недостатню ефективність існуючого конституційного законодавства в Україні. При цьому, розкриття ефективності конституційного законодавства має ґрунтуватися на загальнотеоретичній характеристиці, що «ефективність законодавства визначається рівнем розвитку

та упорядкованості ієрархічної системи законів та інших нормативно-правових актів, прийнятих з дотриманням правил нормотворчої техніки для забезпечення інтересів всіх суб'єктів правових відносин, соціально-економічного розвитку суспільства»¹. Зокрема, сучасний стан розвитку конституційного законодавства характеризується недостатнім рівнем правової культури законотворчості й недотриманням ієрархії нормативно-правових актів у системі конституційного законодавства; колізійністю та неузгодженістю норм різних актів конституційного законодавства; недостатністю наукових характеристик конституційного законодавства як цілісної системи (відсутність єдиної наукової концепції конституційного законодавства).

Тому важливого як наукового, так і практичного значення набуває необхідність створення концепції конституційного законодавства, яка має включати: принципи побудови і функціонування конституційного законодавства як системи; характеристики складових елементів цієї системи (нормативно-правових актів, що входять до неї) — структурно-змістову характеристику конституційного законодавства; принципи систематизації конституційного законодавства; тенденції розвитку конституційного законодавства, які мають визначатися на основі аналізу поточної ситуації, тобто оцінки чинного конституційного законодавства, його ефективності, прогалин та ін. дефектів.

Науково-теоретична концепція конституційного законодавства України ґрунтується, безумовно, на теорії права та теорії конституційного права. Проте слід зазначити, що до прийняття Закону України «Про правотворчу діяльність» від 24 серпня 2023 р.² (далі: Закон України «Про правотворчу діяльність») визначення поняття та змісту конституційного законодавства мало дискусійний характер, що було обумовлено не тільки відсутністю єдності наукових підходів щодо визначення поняття законодавства, але й відсутністю профільного закону про правотворчу діяльність.

¹ Див., наприклад : Щербанюк О. Адаптація конституційного законодавства України до права Європейського Союзу. *Правові засади європейської та євроатлантичної інтеграції України: досягнення та перспективи* : збірник матеріалів учасників Шостої міжнародної науково-практичної конференції (Національний університет «Львівська політехніка», Львів, 25 листопада 2022 р.). Львів : Каменяр, 2023. С. 25.

² Про правотворчу діяльність : Закон України від 24 серпня 2023 року. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-IX#Text>

Зокрема, обґрунтовувалося два основних підходи до його розкриття — «вузький», відповідно до якого законодавство визначалося як система законів та «широкий», згідно з яким законодавства України «є ієрархічною сукупністю нормативно-правових актів суб'єктів публічно владних повноважень та міжнародних договорів, ратифікованих Верховною Радою України»³. Найбільш поширеним був саме «широкий» підхід, який знайшов свої «утвердження» в одному із рішень Конституційного Суду України, відповідно до якого «законодавство» охоплює закони України, чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також постанови Верховної Ради України, укази Президента України, декрети та постанови Кабінету Міністрів України, прийняті в межах їх повноважень і відповідно до Конституції України та законів України»⁴. «Вузький» підхід переважно застосовувався як теоретико-методологічний інструментарій при визначенні поняття та змісту конституційного законодавства, відповідно до якого до системи конституційного законодавства, враховуючи його особливу соціально-правову природу включалися тільки закони з виокремленням та доведенням необхідності прийняття в Україні конституційних законів⁵. Так, за визначенням Н. М. Пархоменко «терміном «конституційне законодавство» охоплюються конституція, закони про внесення змін і доповнень до конституції та закони, які розвивають її положення і прийняття яких передбачено у змісті Основного Закону»⁶.

Сьогодні в наукових працях при характеристиці конституційного законодавства не акцентується увага на розкритті його поняття та змісту, наприклад, при аналізі процесу адаптації конституційного законодавства до права ЄС тільки зазначається, що йдеться про «законопроекти, які ... належать до сфери конституційного

³ Риндюк В. І., Гришко О. М. Система права та законодавство: до питання співвідношення понять. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 1. С. 40.

⁴ Рішення Конституційного Суду України від 9 липня 1998 № 12-рп/98 (справа про тлумачення терміну «законодавство»). *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>

⁵ Див., наприклад : Крусян А. Р. Сучасний український конституціоналізм. Київ : Юрінком Інтер, 2010. С. 117–126.

⁶ Пархоменко Н. М. Конституційне законодавство: компаративно-доктринальні виміри сутності і змісту. *Часопис Київського університету права*. 2021. № 2. С. 65.

регулювання»⁷. Можливо це зумовлено тим, що сьогодні отримує «перемогу» широкий підхід до визначення конституційного законодавства, адже він ґрунтується на «легальному» понятті законодавства, що міститься у Законі України «Про правотворчу діяльність», відповідно до якого «законодавство України — це взаємопов'язана та упорядкована система нормативно-правових актів України і чинних міжнародних договорів» (ч. 1 ст. 9 Закону). Законодавство України включає Конституцію України — Основний Закон України, закони, підзаконні нормативно-правові акти, чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (ч. 2 ст. 9 Закону).

З метою дотримання наукової дисципліни слід зазначити, що один із авторів цього розділу монографії (А. Р. Крусян) дотримувалася вузького підходу до визначення конституційного законодавства, з теоретичним обґрунтуванням практичної обумовленості та доцільності офіційного виокремлення у його системі конституційних законів. Водночас по аналогії з принципом можливості зміни доктринально-правової позиції у зв'язку зі зміною чинного законодавства (при цьому залишаючись на позиціях необхідності запровадження в Україні такого виду законів як конституційні закони) конституційне законодавство слід розглядати як систему нормативно-правових актів, що містять конституційно-правові норми.

При цьому конституційне законодавство України характеризується відповідними особливостями, до яких належить те, що конституційне законодавство має регулювати особливі суспільні відносини, які відрізняє основоположний, базовий характер (тобто особлива сфера регулювання), що обумовлює іншу особливість — провідне місце конституційного законодавства в загальній системі українського законодавства.

Предметом конституційного регулювання, тобто предметом конституційного права як галузі права є суспільні відносини, що визначають: основи правового статусу людини і громадянина, принципи взаємозв'язків між громадянином і державою, основні права, свободи та обов'язки людини та громадянина, гарантії їх забезпечення; основи народовладдя, проведення виборів та референдумів, мітингів та демонстрацій, походів, зібрань та інших форм безпосередньої

⁷ Волохов О. С. До питання визначення поняття «ефективність законодавства» та його використання. *Актуальні проблеми політики*. 2024. Вип. 73. С. 28.

демократії; засади організації та функціонування громадянського суспільства та його інститутів (громадських об'єднань, політичних партій, засобів масової інформації, професійних спілок, релігійних організацій тощо); засади побудови Української держави, її характеристики як суверенної, незалежної, демократичної, правової та соціальної, форму правління, форму державного устрою, політичний режим; засади організації та функціонування державної влади, правовий статус органів законодавчої влади, виконавчої та судової влади, глави держави, порядок їх формування, форми діяльності; засади організації та функціонування місцевого самоврядування, конституційний статус територіальних громад та органів місцевого самоврядування; територіальний устрій України, статус Автономної Республіки Крим, спеціальний статус міст Києва та Севастополя; правову охорону Конституції України; принципи та засади найважливіших суспільних відносин, які виникають в економічній, соціальній, екологічній, культурній, духовній та інших сферах життєдіяльності держави і суспільств.

Специфіка предмета конституційно-правової галузі зумовлюється її особливим місцем у системі національного права та полягає в тому, що норми конституційного права охоплюють регулювання суспільних відносин, які виникають практично в усіх сферах життєдіяльності соціуму. Разом із тим, характерною рисою предмета конституційного права є диференційований характер його впливу на різні сфери суспільних відносин. Найбільш повно та всебічно конституційне право регламентує політично-владні відносини, що безпосередньо стосуються конституційного ладу, державного устрою, організації та функціонування органів публічної влади, а також формування і розвитку політичної системи суспільства. Натомість в інших сферах життєдіяльності суспільства конституційно-правове регулювання має переважно принципівий характер і спрямоване на визначення базових, концептуальних засад суспільних відносин, які формують правову основу для подальшого нормативного впливу інших галузей права.

Це визначає зміст конституційного законодавства, тобто сфери (предмет) його правового регулювання, а саме: організація і порядок проведення виборів, референдумів та інших форм прямого народовладдя; права, свободи, обов'язки людини і громадянина; громадянство, статус іноземців та осіб без громадянства; права корінних народів і національних меншин; порядок застосування мов;

організація і порядок діяльності Верховної Ради України; статус Президента України; організація і порядок діяльності Кабінету Міністрів України та інших органів виконавчої влади; організація і порядок діяльності Конституційного Суду України; судоустрій; територіальний устрій України; засади місцевого самоврядування; конституційна відповідальність; засади утворення і діяльності політичних партій та інших інститутів громадянського суспільства; правовий режим власності; порядок використання і захисту державних символів.

Виходячи з зазначеного предмета конституційно-правового регулювання у конституційному законодавстві слід виділяти інститути, для позначення яких логічно і лінгвістично виправданою буде термінологічна конструкція — конституційно-законодавчі інститути.

Конституційно-законодавчий інститут — це сукупність конституційно-правових актів, що регулюють однорідні суспільні відносини у відповідних сферах.

До основних інститутів конституційного законодавства України слід віднести: конституційний лад України; конституційні засади народовладдя в Україні; конституційні основи українського громадянського суспільства; конституційний статус людини і громадянина в Україні; державний лад України; державний устрій і територіальна організація Української держави; законодавча влада в Україні; президентство в Україні; виконавча влада в Україні; судова влада в Україні; місцеве самоврядування в Україні.

Конституційне законодавство України необхідно характеризувати як систему, побудовану з урахуванням вимог системології. Так, система конституційного законодавства становить складне утворення, яке має такі характеристики: доцільність, функціональність і стійкість.

Доцільність системи конституційного законодавства виражається в її цільовій визначеності, спрямованості, згідно з якою вихідною метою, що має значення кінцевої причини, є формування внутрішньо несуперечливої національної нормативної основи системи сучасного українського конституціоналізму.

Функціональність системи вбачається у підсиленні ролі закону в регулюванні суспільних відносин, що є предметом конституційно-правового регулювання, у зміцненні режиму конституційної законності, збереженні цілісності української державності, а також у забезпеченні розвитку громадянського суспільства.